Pealinna Teataja

Päewaleht.

Tellimiſe hind poſtiga:

12 k. p. 6 r. [illegible] k.	8 k. p. 4 r. 10 k.	4 k. p. 2 r. 10 k.
11 " " 5 " 60 "	7 " " 3 " 60 "	3 " " 1 " 60 "
10 " " 5 " 10 "	6 " " 3 " 10 "	2 " " 1 " 10 "
9 " " 4 " 60 "	5 " " 2 " 60 "	1 " " — " 60 "

Wäljamaale aaſtas 12 r.
Tellida wõib igaſt päewaſt alates kuni iga kuu lõpuni.
Adreſſi muutmine — 15 k. ja endine adreſs üles anda.

Kaaſtööd wõetakſe waſtu. Igal käſikirjal peab ſaatja täielik nimi ja adreſs ligi olema, mis toimetuſe teada jääwad. Tarwitamata käſikirjad hoitakſe ainult ſellekohaſe ſoowi peale alal. Taſu makſetakſe kokkuleppimiſi mööda. Toimetaja kõnetunnid kella 3—4. Toimetuſe ja talituſe adreſs: Петроградъ, Екатерининск. кан. д. № 29 (Riigi panga waſtas), ред. газ. „Пеаллинна Театая". Kõnetraat 98-04.

Üksik number 4 kop.
Kuulutuſte hind: nonpareille-rida 20 kop. 4 küljel, lehe eesotſas 40 kop. Kuulutuſi, mis järgmiſel päewal lehes ilmuma peawad, wõetakſe talituſes kella 4 waſtu. Kuulutuſte waſtuwõtmine aga üleüldſe lõpetatakſe talituſes kell 5.

Nr. 212 (236). Petrogradis, pühapäewal, 13. (26.) ſeptembril. 1915. a.

Sõda.

Wägede Kõrge Ülemjuhataja ſtaabilt.

Riia piirkonnas on wiimati ſuurtükilaskmine häſti tugewaks läinud. Sakslaſed tarwitawad ka ſiin lämmaſtawate gaaſidega täidetud pommiſid.

Terwel Dwinski ſeiſukohtade wäerinnal, Düna jõe ja Driswjatõ järwe wahel, keſtab äge lahing. Suurtükiwäe marutule toetuſel panid ſakslaſed wihaſeid teiſekordſeid kallaletungimiſi toime. Kõik kallaletungimiſed löödi tagaſi. Mõned kaewikud käiſid mitukorda käeſt kätte. Mööda Dwinski maanteed Lawkeſi järwe piirkonnas (Nowo-Aleksandrowski juures) läks waenlaſel peaaegu korda meie kaewikutesſe tungida, aga peale ſelle paiſati ta meie waſtulöögi abil wälja. Jõudu kogudes tormaſid ſakslaſed uueſti ja püſiwalt tihedate ridadena, ſuurtükkide, püsſide ja kuulipildujate marutulega waſtuwõetult ligida maa pealt tagaſi. Ennaſt korda ſeades kippuſid ſakslaſed weel 2 korda ſeeſamas ſihis kallale. Suurtükituli aeti kõige ſuurema põnewuſeni. Need kallaletungimiſed löödi jälle tagaſi. Paiguti ei pidanud ſakslaſed waſtu ja põgeneſid. Waſtaſe kaotuſed on määratu ſuured. Suured ohwrid ka meie poolt, mis wõitluſte äguduſeſt wälja olid kutſutud, on meie wägedele kõige paremaks wapruſe tunniſtuſeks.

Üks meie wäeoſa piirati waſtulöögi ajal, lahingu õhinas, sakslaſte poolt ſiſſe, aga ta lõhkus tääkidega omale naabrite juurde ühenduſeteed.

Oſchmjanõ piirkonnaſt kuni Pripjatini ei ole midagi oluliſt ette tulnud. Üksikuid lahinguid peeti Nowogrudski ja Baranowitſhi piirkonnas. Tõendawate teadete järele ſai Logiſchini juures lahingus 41. Sakſa korpus raskeid kaotuſi. Tema korratu taganemiſe ajal wõeti wangi 7 ohwitſeri ja 500 haawamata alamwäeliſt, ja ſaadi üks ſuurtükk ja 7 kuulipildujat kätte. Meie kätte jäi ka palju haawatuid ſakslaſi; nende arw ei ole praegu kindlaks tehtud.

Dubno piirkonnas peeti kibedat wõitluſt Horupani ja Golowtſhitſa küla päraſt. Lähikeſe löögi abil wõtſid meie wäed 30 ohwitſeri ja umbes 1.600 alamwäeliſt wangi ja ſaid kuulipildujad kätte. Pealetungimine keſtis waenlaſe ſuurtükiwäe marutule all, kes meie wäed uueſti Ikwa jõe poole taganema ſundis.

Galitſia piiri ääres piirkonnas wõttis waenlane N. Olenſinetſi küla juures hulga kallaletungimiſi ette. Meie wägede energiliſe hoobi abil muſjuti waenlane maha, mille juures üle 3000 inimeſe wangi wõeti ja 4 kuulipildujat kätte ſaadi.

Dobropole küla ümbruskonnas, lõuna-lääne pool Trembowlit, tungis meie ratſawägi laawana waenlaſe kallale. Waenlane põgenes. Tagaajamiſe juures hukkas meie ratſawägi palju ära, ja wõttis oſa nendeſt wangi. Esialgſe ülelugemiſe järele on wangi wõetud 500 alamwäeliſt ühes 17 ohwitſeriga, ja ühtlaſi on 2 kuulipildujat kätte ſaadud.

Tähendus: Täiendawate teadete järele wõtſime meie Lutski piirkonnas 128 ohwitſeri ja umbes 6000 alamwäeliſt wangi. Aga esialgſe ülelugemiſe järele oli wangi wõetud 90 ohwitſeri ja 4000 alamwäeliſt.

Lääne ſõjawäli.

Pariiſis, 11. ſeptembril. Ametlik teadaandmine 11. ſeptembril kell 11 õhtul:

Waenlane andis täna ſuurtükituld meie jooksukraawide peale, mis Buſinge küla ja losſi lähedal on. Meie batareid waſtaſid elawuſega. Artois keſtis ſuurtükitule wahetus edaſi, kuna üks meie raske ſuurtükk Telüſi ligidal ſuures ſõjamoona ladus plahwatuſe wälja kutſus. Waenlane laskis mitu ſuurt pommi Arraſe peale.

Maaoſas Somme ja Oiſe jõe wahel, Canis-ſur-Matz ja Bevregne ſihis pommitaſime waenlaſe ſeiſukohti ja häwitaſime mitmes punktis tema kuulipildujate tarwis ülesſeatud kattſed ära. Aisne jõe wäerinnal ja Champagnes keſtis tugew ſuurtükiwõitlus. Maaſi ja Moſeli jõe wahel olewas maaoſas ſattuſid meie pommid waenlaſe wägede kogumiſekohtadesſe Nonſari ja Panne juures; meie tuleandmiſe läbi häwitati Remenoville ſektoris blokhaus ära.

Suure põnewuſega keſtab ſuurtükiwõitlus Lotringis, kus meie Sakſa waljakindluſtuſtele Remabois ja Veſuſe jõel tugewaid wigaſtuſi ſünnitaſime, ja niiſama ka Vogeſides, Lienge piirkonnas ja Braunkopfi ümbruſes.

Mereſõda.

Kokkupuutumine „Göbeniga". Sewaſtopoli miinilaewade kokkupuutumiſe puhul 8. ſept. riſtleja-dreadnoughth „Göbeniga" antakſe meile järgmiſi täiendawaid teateid:

Miinilaewad wiibiſid lõunapoolſe kalda ääres 5—10 penikoormat Bosporuſeſt eemal, kui Sakſa dreadnought Kefkeni maaniina tagant wälja tuli ja miinilaewadeſt eemale merele jäi, nii et wiimaſed wäga tugewa waenlaſe ja kalda wahele ſattuſid. Niiſuguſel tingimiſel wõis oodata, et „Göbeni" komander nii õnnelikult kujunenud aſjaolu oma kaſuks tarwitab, et meie laewu waſtu kallaſt ſuruda ja neid ſiis ära häwitada. Õnneks aga tuli peasmine juhatamiſe kunſti ja oſawuſe läbi, mille abil Wene komanderid juba ennaſt ſelle ſõja ajal kuulſaks on jõudnud teha. Tekkinud ſeiſukorra edukalt tarwitades tulid meie miinilaewad terwelt raskeſt ſeiſukorraſt wälja, millele ſuurel mõõdul meie ſõiduriiſtade ja nende mehanismuſte hiilgaw ſeiſukord kaaſa mõjus. Oma ettewõtte nurjaminekut nähes ei püüdnud „Göben" tagaajamiſt jatkata ja mitut pauku miinilaewadega wahetades pööras ta Bosporuſeſſe tagaſi.

Paberi ja trükitööde hinna tõuſu ning teiſte ſõjaaja erakorraliſte kulude nõudel oleme ſunnitud oma lehe numbri-hinda üksik-müügil 3 kop. pealt 4 kop. peale tõſtma. Ühes rahuga hakkab jälle endine hind maksma.

Pealinnas, 13 ſeptembril.

Möödaläinud nädali ſündmuſte keskkohas ſeiſawad need kaks nõupidamiſt, mis Moskwas ſemſtwo ja linnade tegelaſte poolt toime pandi. Mõlemil pool waſtuwõetud reſolutſionides leidſid awaldamiſt need mõtted ja mured, mis ſeltskonda riigi ſiſemiſe ſeiſukorra aſjas praeguſel ſilmapilgul muljuwad. Ometigi warjati ſeltskonna eeſt mõlemad reſolutſionid ära ja walgeid kohti—ſõjatſenſori poolt maha wõetud tekſtide tühje aſemeid, oli lehtedes rohkem näha, kui muidu. Saladuſeks ei jäänud ometigi reſolutſionide ſiſu. Mõlemad reſolutſionid pidaſid tarwilikuks walitſuſe uuendamiſe mõttele weel kord allakriipſutada. Seda ſeati wõidu kätteſaamiſe eeltingimiſeks. Otſuſtawa ja auſa pöörde lootuſt riigi ſiſemiſes politikas ja waſtutawa walitſuſe loomiſe mõtet awaldawad reſolutſionid. Walitſuſe wõim peab rahwa poolt uſaldatud iſikute kätte antama. Nii ei ole arwamine, et wolikogu lahtilaskmiſega ſiſemiſte uuenduſte liikumine ſoikub, mingit tõenduſt leidnud.

Weel teiſe nõudmiſe ſeawad reſolutſionid üles: wolikogu ajawiitmata loowale riigitööle kokku kutſuda. See nõudmine on loogikalik järeldus eſimeſeſt ja ſelles on weel kord alla kriipſutatud, keda ſeltskond praeguſel korral enam uſaldab.

* * *

Kodumaal tuli wiimaſtel päewadel õige terawal kujul ſama nähtus awalikuks, mis pealinnas walitſeb, nim. toiduainete puudus. Tallinna omawalitſus on otſuſtanud kroonu laenu abil ſuuremat wiljatagawara talwe ootel Eeſti kub. üles oſta; mõni teine linn kawatſeb ſaatkonda pealinna ſaata, kes nõudma peab, et erakordſete abinõude waral toidumoona kodumaa linnadele ligiwedada lubataks. Samal ajal kordus mitmel pool kodumaa kõrwaliſemates külapaikades ſama peeneraha puudus, mida ſuuremad linnad juba tüki aega waremalt läbi elaſid.

Rannamail, iſeäranis Pärnu pool, kus ſõja eeſt põgenemiſe tuhin omal ajal iſeäranis hoogu wõttis, hakkas endine rahu jälle tagaſi walguma. Siiski ei wõi weel täielikuſt rahuſt juttu olla ja mõnel pool külades olla mehed ſalaurkad walmis ehitanud, kuhu waenlaſe tulekul ennaſt ja oſa waranduſt ära wõiks peita.

Mõnel pool aſutati ka juba kihelkondade ja maakonna komiteeſid waranduſte hindamiſeks ja põgenemiſe korraldamiſeks, kui põgenemine tõeſti kätte peaks tulema.

Rahulikumaks muutunud meeleolu on aga niiwõrd mõjunud, et kodumaalt ſõjapõgenejateſt paaril nädalil enam pealinnas kuulda ei ole olnud.

* * *

Wäljamaa elus oli möödaläinud nädal nende ſündmuſte pooleſt, mis Balkanil lõkkele lõid, ſuure tähtſuſega. Juba ſiis, kui eſimeſed enam wähem kindlad teated Türgi-Bulgaria lepingu looınıiſeſt Newa pealinnas jõudſid, oli arwata, et ſee leping Bulgaria kõikuwa ſeiſukoha lõpulikult ära määrab, kuigi Radoſlawowi walitſus hoolikalt ſeletada püüdis, nagu poleks Bulgaria Türgilt „tingituſt" ſaades mingiſuguſeid politiliſi kohuſtuſi kanda wõtnud. Sofia walitſus arwab wiſt, et kui kaſs oma ſüütegu warjab, ſiis perenaine peergu pihku haaramata jätab.

Ometi jatkati läbirääkimiſi Bulgaria ning neliühenduslaſte wahel, kuna wiimaſed otſuſtawat ſammu tehes kõige laialiſema programmiga eſineſid. Kiwi taskus, aga nägu naeruline tuli Radoſlawow neliühenduſe diplomatiale waſtu. Tema taktika ſeiſis ſelles, et kindla waſtuſe eeſt kõrwale puigelda. Läbirääkimiſed olid heaks katteks, mille warjul ſõjaliſi ettewalmiſtuſi aeti.

Nähes, et õige ſilmapilk mööda oli laſtud, mängis neliühenduſe diplomatia wiimaſe trumbi wälja. Bulgariale pakuti kõige laiemat taſu—kogu Makedoniat ning kogu Kawalat—ja mitte enam kaaſaſõdimiſe, waid palja erapooletuſe eeſt. Kõik aſjata. Bulgaria oli ſelle peal arwamiſele tulnud, et tal kaſulik on Keſk-Europa koalitſioniga oma jaatuſt ſiduda. Koburgi preiſiliſed kaldumuſed ning Radoſlawowi ajart peaſid wõidule. Oppoſitſionliſte erakondade ja Slaawi ſõbraliſte tegelaſte hoiatuſed ning ähwarduſed ei ſadanud enam paika, mis weel kord näitab, et „real humd" rahwusliſeſt ſolidariteediſt ning rahwusliſteſt ideaalideſt kuigi palju ei küſi.

6.—7. ſept. ümber hakkas teateid Bulgaria mobiliſatſioniſt tulema. Nähtawaſti läks wägede lipu alla ſeadmine ſalaja. 8. ſept. pidi awalik mobiliſatſioni käſk ilmuma, jäi aga ilmumata. Seda ſeletatakſe Greekamaa otſuſtawate waſtu-ſammudega. Radoſlawow oli arwatawaſti lootuſes, et Greeka mitte Serbiat kaitſma ei hakka. Nähes aga, et Greekal kõige ſuurem tõſidus näoſt paiſtab, waatas Bulgaria walitſus weel kord oma kätetöö peale tagaſi. Siis langes liiſk lõpulikult ja 10. ſept. ilmus awalik mobiliſatſioni käſk kuningas Ferdinandi nimel. Mõnede diplomatide tõendus, nagu oleks Bulgaria ainult erapooletuſe kaitſeks mobiliſerinud, ei leia uskumiſt, ſeſt Bulgaria erapooletuſt ei ähwarda praegu mingi hädaoht.

Teadliſte ringkondade arwates langeb Bulgaria wägi Makedonia kaudu Serbia kallale. Greekale on ſee wäga tähtis, ſeſt kui Serbia maha rõhutakſe ning Suur-Bulgaria, mis Ferdinand Koburgi lipul ſeiſab, Greekale üleaedſeks ſaab, ei wõi ellinite maa oma tulewiku päraſt enam julge olla. Tähendatud aſjaolu ſunnib Greekat lepingu punktidele, mis teda Serbiaga ſeowad, truuks jääma ning oma wägeſid Bulgaria wägede waſtu läkitama. Balkanite pinnaſt jääb üksi weel Rumenia erapooletuks, aga kauaks ſeegi—on teadmata. Igatahe nõuawad Rumenia huwid, ſamuti kui Greeka omadki, Bulgaria wõimu kaswamiſe piiramiſt. Konflikt wõrſub konfliktiſt ja pole ſugugi imeſtada, kui mõne nädali päraſt Europas peale Skandinawia ning Pürenäide enam ühtki erapooletut platſikeſt ei paiſta. Siis oleme ſõja tipule jõudnud ning nüüd ſõda meie „real huwide" ning „taſakaalu" jaoks ei lähe wiſt enam tarwis.

* * *

Sõjaſündmuſed omandaſid Balti piiride ligidal wiimaſtel päewadel jälle elawamat iſeloomu. Waſtane on Wilna piirkonnaſt nüüd rohkeſti wäeoſaſid Dünaburi alla toonud ja jatkab ſiin wiſa pealetungimiſt. Pealetungimine ſünnib juba raſke ſuurtükiwäe toetuſel, nagu ſee harilikult ikka kindluſte piiramiſe puhul on olnud. Seda wõitluſe wiiſi on ſakslaſi ſundinud päewakorrale wõtma wiſadus, millega meie wäed pealetungijale waſtu panewad. Heaks toeks on meile weel ſee järwede hulk, mis Dünaburi mitmelt poolt piirawad. Järwede waheliſed kitſuſed on kaewikute ridade abil häſti kindluſtatud.

Wilna all on ſeiſukord endiſelt pinew. Nagu teada, murdis waſtane Wilna ja Dünaburi wahelt kiiluna läbi ja ſiitkaudu langes rohkearwuline Sakſa ratſawägi meie Wilna wägedele ſeljataga peale. See ſundis meie poolt wõitluſe rinda tagaſi tõmbama, kuna Wilna iſe waſtaſe kätte jäi.

Wiimaſed ſtaabiteated ei paku weel üleüldlikku pilti ſelle pinewa ſeiſukorra üle, mis Wilna taga weel lõppenud ei ole.

Poleſjeſt lõuna poole ja Galitſias on meie wägede ſeiſukord rahuloldaw.

Wäljamaa.

Sõjaliſe tegewuſe alguſt Bulgaria ning Serbia wahel wõib iga ſilmapilk oodata. Seda tõde ei ſalga needki, kes kuni wiimaſe ſilmapilguni lootuſt hellitaſid, et Bulgaria rahwas walitſuſe awantüridele lõpu teeb. Wiimaſed teated kõnelewad, et oppoſitſion walitſuſe tegewuſega ära on leppinud. Genadiewi hirmutati ſõjakohtuga, mis peale äge oppoſitſioni mees tõotuſe andis Radoslawowi waſtu töötamiſt jätta. Nagu meie liberalid duuma laialiſaatmiſe järel leidſid, et raſkel ſilmapilgul walitſuſe toetamiſeſt täitſa lahti ei tohi öelda, nii leiawad ka Bulgaria oppoſitſioniliſed ringkonnad, et patt oleks riiki hädaohtlikul ſilmapilgul jala ettepiſtmiſega komiſtama panna. Malinow, Geſchow ja Genadiew mängiſid ainult nii kaua waſtasrinda, kui Koburg alles kuriteo kordaſaatmiſt kawatſes. Hakkas aga Koburgi ähwardus tõeks minema, polnud waſtasrinna mehi enam kuſagil.

Üleüldine mobiliſatſion kuulutati Bulgarias 10 ſkp. wälja. Praegu koondatakſe, nagu Wene lehtede eratelegrammideſt näha, Bulgaria wägeſid Serbia piirile.

Berliinis pandi 9. ja 10. ſept. Bulgaria maja ees ſuuri meeleawalduſi toime. Greekas ja Rumenias on meeleolu wäga ärew. Neliühenduſe riikideſt kuuldub, et kui Bulgaria Serbia kallale tungib, lõpetawad kõik ühendusläſed diplomatiliſe läbirääkimiſe Bulgariaga. Suuremateſt ning tõſiſemateſt kawatſuſteſt pole weel miskit kuulda.

Uus nekrutide wõtmine Auſtria-Ungaris. Budapeſtiſt teatatakſe Stockholmi, et kõik 1897. a. ſündinud 2. okt. kroonuteeniſtuſeſſe kutſutakſe.

Tulekahju Baieri kuninga hobuſekaswatuſes. Nagu Münchenist Skandinawia maile teatatakſe, on Baieri kuninga hobuſekaswatuſe hooned maha põlenud. Tuleroaks on hulk loomatoidukraami, muu ſeas 3000 zentneri heina, langenud.

Wene rahaminiſtri Barki teekonnalt. Petr. tel. ag. teatab Londoniſt, et miniſter Bark mitte enne tulewat nädalit Londoniſt wälja ei ſõida. 11. ſkp. oli Bark Ingliſe kuninga jutul.

Kodumaa.

Tallinnaſt. Eeſtimaa Rahwaharidusſeltſi õhtukurſuſteſt oſawõtmine on ſõjaſt hoolimata elaw. Kurſuſtele, mis ſeptembrikuu eſimeſtel päewadel algaſid, on peale 100 õpilaſe juba ilmunud. Et need ainukeſed kurſuſed Tallinnas on, kus õpetuſt Eeſti keeles antakſe, niipalju kui ſee lubatud on, ſiis wõiks kurſuslaſte arw ometi ſuurem olla, ſeda enam, et Tallinnas palju uuſi inimeſi on juurde tulnud, kelle haridus täiendamiſt nõuab. Seltſile teeb kurſuſte ülewalpidamine ſuuri raſkuſi, ſeſt et õpemakſuſt pooltki ſeda ſiſſe ei tule, mis ſelts kurſuſte peale kulutab. Olgu ſee lõpelauſe Tallinna Eeſti ſeltskonnale öeldud.

Tartuſt. Linnawolikogu korraline koosolek peeti 10. ſkp. õhtul Sakſa Käſitööliſte Seltſi ſaalis ära. Peale läinud koosoleku protokolli ettelugemiſt ja kinnituſt otſuſtati: 1916. a. trahterimakſu järgmiſelt ära jaotada: a) ſeltſide ja klubide juures aſuwatel puhwetitel tuleb igaühel 20 rbl. makſta, ſaaks kokku 140 rbl.; b) wõõraſtemajade ja ſõidukohtade juures aſuwatelt puhwetitelt 25 rbl., kokku 650 rbl.; c) konditoreidelt 20 rbl., kokku 400 rbl. ja d) ſöögi- ning theemajadelt 20 rbl., kokku 1260 rbl. Üleüldſe ſaab ſeega ſiis 1916. a. linn trahteri-makſu ainult 2450 rbl., kuna ſee läinud aaſtal alkoholi müügi tagajärjel 10,000 rbl. ümber ſuurem oli.

Linna tapamaja ſiſſetulek 1. juuniſt 1914 kuni 30. juunini 1915 ulatas 54,359 r. 76 kop., ſelleſt jäi puhtakaſuna 15,426 r. 69 kop. üle. Ülejääki tõſta aitas ka kroonult rekwireeritud loomade tapmiſe eeſt ſaadud taſu üle 5000 rbl. Eelſeiswal aaſtal loodetakſe tapamajaſt üleüldſe ſiſſetulewat 37,762 rbl., milleſt 3,362 rbl. 18 kop. üle arwatakſe jääwat.

Otſuſtatakſe linna tapamaja teenijatele kingituſeks waewa eeſt, mis neil kroonule loomade tapmiſe juures olnud, mille eeſt linn üle 5000 rbl. ſaanud, 340 rbl. ära jagada.

Linna liikumata waranduſe pealt wõetawa makſukomiſjoni liikmeteks eelſeiswa wiie aaſta peale waliti hrad Zeitlew, Parts, Boening ja Taraſt, nende aſemikkudeks hrad Unger, Stern, Koslew ja Karto.

Tartu linna eſitajaks Riia õpekonna kuratori juures olewaſſe nõukoguſſe waliti linnawolinik Parts. „T. P."

Pealinna teated.

Kuidas Eeſti näitemängu pealinnas korraldada. Kui ſeda ſilmas pidada, et ſiſſetulekud awalikkudeſt pidu-õhtuteſt, kus näitemäng ſeni ikka eſimeſel kohal on ſeisnud, kohalikkude Eeſti ſeltſide elu ülewalpidamiſes ſuurt oſa mängiwad, ſiis on aruſaadaw, kui tähtſaks tahab Eeſti näitemängu küſimus ſaada.

Elukutſeliſi näitlejaid ametiſſe panna ja alaliſt näiteſeltskonda luua — ſee tabaks nagu üle jõu käia, wähemalt üksikutele pealinna Eeſti ſeltſidele. Wõib olla ſuudakſid meie ſeltſid ühiſel jõul ſiin midagi ära teha, kuid ſarnaſt mõtet on ſeni wähe õhutatud, ja kuigi ſel alal midagi on ehk teha püütud, ſiis ei ole ſellel nähtawat tagajärge olnud.

Käesolew raſke aeg ei taha ka lubada, et ſiin midagi kindlamat ſaaks ette wõtta.

Aga ometi: Eeſti ſeltſidel on tarwiduſt awalikkude pidu-õhtude järele, mis ſeltſidele ſiſſetulekut annawad, ja kus, nagu juba tähendatud, näitemäng ikka eſimeſel kohal ſeiſab.

Kuidas niiſuguſeſt ſeiſukorraſt wälja pääſeda?

Jääb ainult üks tee — wana tee järele: endiſt wiiſi aſjaarmaſtajate näiteſeltskonnaga läbi ajada. Sarnane näiteſeltskond ei kanna aga mingiſuguſeid kohuſtuſi ja on ſellepäraſt kindluſeta: tema peale iga kord loota ei wõi, pealegi et ſarnaſte ringkondade juures näitekunſti tõſtmiſeſt ja arendamiſeſt ei wõi juttugi olla. Aga ometi peaks meie ſeltſide püüd olema mitte üksi ſee, et ſeltskonna käeſt raha wälja pigiſtada, temale ükskõik mis ehk kuidas näitelawal ette kandes, waid iſearanis tähtis on ka ſee, et katſutaks publikumi maitſet harida ja tema näitekunſtiliſt aruſaamiſt tõſta.

Oſalt ſuudaks ſeda nõudmiſt ka aſjaarmaſtajateſt koosſeiſew näiteſeltskond täita, kui ta aga laiemate ringkondade poolt toetuſt leiaks.

Et ſiin aſjale kuidagi abi tuua, on mitmed meie näitetegelaſed, kes juba warematel aaſtatel kohalikkude Eeſti ſeltſide pidudel üles aſtunud, kindla korralduſe loomiſe juurde aſunud. Kawatſetakſe nimelt Eeſti näitemängu edendamiſe ringkonda elule kutſuda — kas iſeſeiswa aſutuſena ehk mõne ſuurema kohaliku Eeſti ſeltſi oſakonnana. Ringkonna peaſiht oleks Eeſti näitekunſti tõſta. Ringkonna liikmeteks oleksid teatud liikmemakſuga iſikud, keda Eeſti näitekunſti edendamine huwitaks.

Selle ringkonna kõrwal töötaks weel oma kindel näiteſeltskond, kuhu paremaid näitlejaid tuleks kutſuda, kes aſjatundlikul juhatuſel töötada wõiks. Näitlejad oleksid teatud kodukorra ehk omawaheliſe lepingu läbi kindlaks korralduſeks ühendatud.

Wõib olla, on ſee praegu ainuke tee Eeſti näitemängu korraldamiſeks pealinnas.

Aſja algatajad peakſid aga eeſkätt oma kawatſuſtega kohalikka ſuuremaid Eeſti ſeltſiſid tutwuſtama, et nende abil ja toetuſel näitemängu edendamiſe ringkonda elule kutſuda. Wõib loota, et ſarnaſe uue korralduſe loomine ſeltſide poolt heakskiitmiſt leiab, on ju ſeltſid kõige rohkem ſelles huwitatud, kuidas näitemängu korraldada.

Riia Käſitööliſteſeltſi õhtukooli õpilaſteſt, kes wiimaſel ajal pealinna aſuwad, on mitmed adwokat A. Lelle poole pööranud järelpärimiſega, kuidas oleks nendel wõimalik ka ſiin, pealinnas oma tehnikaliſi teadmiſi kuſagil õhtukoolis ehk kurſuſtel täiendada. Riia tööliſte palwet täites, on hra Lelle järele kuulanud,

Eeſti ſõjawangi üleelamiſed Sakſamaal ja põgenemiſel.

Leiba ja tubakat ei ſaa, aga nohu on alatine.

Wangi leeril oli ka oma poeke, kuſt mõneſuguſt kraami wõis oſta. Ainult leiba, tubakat ja tikku ei müüdud ſealt, ſeſt tähendatud aſju peeti luxuſeks. Hinna poolest oli wangileeri poekeſe kaup kindlaſti kaks kord kallim kui mujal.

Linna ei laſtud kedagi. Waheſt kui mõnda Sakſa ſoldatit trehwaſid, paluſid ſeda linna poodi minna, kuid mõiſtagi ei unuſtanud ſoldat ſarnaſel puhul oma jalawaewa eeſt taſu nõuda.

Leeri piiras kahekordne traataed, mis wõrgu moodi kujutud. Aia juurde ei tohi keegi aſtuda. Kolm ſammu on kõige piſem wahe. Öſel põleb iga ſaja meetri peal ſuur lux-lamp, umbes 1000 küünla walguſega. Barakiſt wäljaminek on peale kella 8 õht. keelatud. Ukſed pannakſe lukku. Ja ſiis pead järgmiſe hommiku kella 6—8 kõige leitſakamas ning waſtikumas õhus wiibima.

Sarnane on tſiwil-wangide elu Sakſamaal Holzmündeni leeris. Leer iſe aſub madala, mudaſe maa peal. Inimeſed ſumpawad poole ſääreni poris. Nohu põeb peaaegu iga wang, aga hirmſam nohuſt on rheumatismus, mis leeri elanikkudele wägiſi kallale kipub.

Orja kaupmehed. Krupi käſkjalad heidawad nooda wälja. Lahkumine Holzmündeniſt.

Märtſi kuul hakkas meie leeri mitmekeſiſeid agentiſid ilmuma, kes mehi tööle kirjutaſid. Nii näituſeks nõuti Lübeckiſſe 500 põllutööliſt, kelleks end peaaſjalikult poolakad üles andſid.

Päraſt tuli üheſt ſuuremaſt laewatehaſeſt orjakaupleja ning wiis 400 meeſt kaaſa. Leping tehti kirjalik — 3 marka päewas. Kellel naiſed ja lapſed on, need wõiwad oma korteris elada ning ſüüa. Teiſed — ſee täh. poiſsmehed — ſööwad wabrikus, kuna toidu eeſt 1 mark 10 penni päewapalgaſt maha arwatakſe. Kui kuus kuud korralikult töötatud garanteeritakſe liikumiſe wabadus, ilma ſoldatiteta ning awaliku walweta. Soowib aga keegi wangileeri tagaſi ſõita, ſee ſaab äri käeſt neljanda klaſſi ſõidupileti.

6. märtſil tuli ka üleilma tuntud Kruppi ſõjariiſtade tehaſeſt ſaatkond tööliſi õngitſema: 2 wabriku kirjutajat ja inſhener hr. Huske. Küſimiſe peale, kes end üles anda ſoowiwad, leidus wäga wähe wabatahtlikka. Ainult mõned poolakad laſkſid end muſtatööliſteks kirjutada.

Arwaſime, et Krupi ſakſte wõõruskäik ſellega lõpebki, kuid wõta näpuſt. Paari tunni päraſt olid nad tagaſi, üks komendaturi ohwitſerideſt kaaſas. Nüüd hakati inimeſi barakkideſt nimepidi ette kutſuma. Lõpuks tulid weel mõned juudid end üles andma; kuid nendele waſtati, et nad Krupi tehaſe jaoks ei kõlba.

Kõik üleskirjutatud iſikud ſeati ritta ja käſti neid käſa wälja ſirutada. Inſhener Huske waatas meie ſõrmed ning pihud hoolega järele, laskis mitmeſuguſeid liigutuſi teha ja praakis puuduliſe terwiſena ſubjektid wälja.

Minule tulid wanaaegſed orjaturud meelde. Kas ei hinnatud waſt ſealgi inimeſi ſarnaſel tſüüniliſel moel?

Waſtuwõetutele teatati, et nad teelemineku waſtu walmiſtaks. Mina — keda ka Krupi julaſed endale olid oſtnud — heitſin kimpſud-kompſud warakult pakki. Huwitaw teekond ning weel huwitawam tööpõld ſeiſid ees.

Järgmiſel hommikul äratati meid kell wiis uueſti. Anti $\frac{1}{2}$ liitrit theed ja $\frac{1}{2}$ naela leiba; minule oli ſee, Jumal tänatud, wiimane wangi-portſjon Holzmündeni leeriſt.

Nüüd pidime weel Sakſa riigi tähtſa waranduſe — ſupikauſi, peſuwaagna, tekid ja käe ümber olewa kollaſe lindi — tagaſi andma. Kell 7 marsſiſime juba ſoldatite ſaatel Holzmündeni wakſali poole. Tolm maha, mis näetuſt peſaſt kaaſa toodud!

Uueſti teel. Krupi „konſtitutſion". Mehed joowad pea täis. Elu wabrikus.

Peagi mahutati meid neljanda klaſſi waguniteſſe, aga kui rong liikuma hakkas, nägime ſuureks rõõmuks, et ſoldatid meiſt maha jäid. Eneſetundmus paranes ſilmapilk. Rind hingas wabamalt.

Wäljaminek jaamades oli keelatud, aga puuduſt ei tundnud me' millegiſt. Krupi herrad taſſiſid meile kohwi, paberoſſa jne. Selle juures ajaſid nad mõiſtlikku juttu, ega teinud ſugugi wälja, et nad meid ſunduslikult kaaſa olid wõtnud.

Õhtul kell 5 jõudſime Rheinhauſeni wakſaliſſe, mis ühtlaſi ka Krupi wakſaliks on. Meid wõtſid wabriku tuletõrjujad waſtu, wiiſid eſimeſe hoolega ſöögiſaali, mis endaſt otſekui mõnda teatriſaali kujutas, ja andſid mõiſta, et meie koduſelt aſet wõtaks.

Söögiks anti riiſiſuppi ja $\frac{1}{2}$ naela worſti mehe peale. Päraſt einet jaotati uued tulijad kahte oſaſſe: ühed wiidi Krupi tööliſte barakkideſſe, kuna teiſed (umbes 80 meeſt, kellede hulgas ka mina olin) Hoch-Emmerich'i ühte penſionadi majaſſe toimetati. Seal oli rohkeſti tuwaſid.

Igaüks ſai puhta woodi, ſule-teki ning ſule-madratſi. Nüüd tundſime end täieliku inimeſteks muutunud olewat, kuigi Kruppi orjakaupmeeſte armul.

Oſta wõiſime iga aſja, wäljaarwatud leib. Ka uulitſatel jalutamine polnud keelatud. Järgmiſel hommikul ſõime jälle Krupi ſaalis ($\frac{1}{2}$ naela wõileiba, aga kohwi nii palju, kui ſüda ſoowis). Siis tulime wabriku waſtuwõtmiſe ruumideſſe. Meid kirjutati harilikus korra järele üles. Pihku piſteti wabriku ſeaduſte raamat. Wiimaks ſaime weel haigekaſſa raamatu. Kõiki neid toimetuſi täideti wiiſakalt, ſõbralikult.

„Konſtitutſioni" ſeletati järgmiſelt: „Teil on needſamad õiguſed, mis teiſtel wabrikutööliſtelgi. Meie oleme ſakslaſtele ette kirjutanud, et nad teiega ſeltſimehelikult peawad ümber käima. Teie wahel ei tohi mingit wihawaenu olla, ſeſt olete ju kõik ühed tööliſed."

Minule määrati eſimeſel päewal meiſtri poolt 6 marka 25 penni päewapalgaks. Alla 4 marka 20 penni ei makſtud kellegile. Tööpäew oli 10-tunniline, $\frac{1}{4}$ tundi frühſtücki, $1\frac{1}{2}$ tundi lõuna ja $\frac{1}{2}$ tundi õhtuſöögi aega hulka arwatud. Söögi ja korteri eeſt rehkendati 3 marka maha (kes alla 4 marka päewas teeniſid, nendelt wõeti ainult 1 mark 50 penni maha). Politſei ei käinud meid ſugugi tülitamas.

Aga jälle olid meie oma inimeſed need, kes hea wahekorra ära rikkuſid. Kohe, kui eſimene palk kätte ſaadi, hakkaſid paljud jooma, ega läinud enam wabrikuſſe. Uulitſatel tehti kära, nii et politſei mitu meeſt kinni taſſis. Tagajärg oli ſee, et uulitſatele ilmumine päraſt kella 10 õht.

et Riia Käſitööliſteſeltſi õhtukooli õpilaſed wõikſid wäga heade tingimiſtega oma teadmiſi ſellekohaſtel kurſuſtel täiendada, kui neid aga rohkem end üles annaks. Selleparaſt palutakſe kõiki aſjaſt huwitatud tähendatud õhtukooli endiſeid õpilaſi, kes praegu pealinnas wiibiwad, oma adreſſi üles anda adwokat A. Lellele — Sadowaja uul., nr. 59, kort. 20.

Eeſti Spordiſeltſi „Kalewi“ uue eeſtſeiſuſe eſimeſel kooſolekul, mis neil päewil ära peeti, ſelgus, et 2. järgu maakaitſeliſte kokkukutſumiſe läbi „Kalew“ hea tegu liht kui ka tehnika komiſjoni liikmeid on kaotanud. Selleparaſt leidis eeſtſeiſus tarwiliku olewat erakordſet peakooſolekut lähemas tulewikus, arwatawaſti 4. oktobril kokku kutſuda, et täiendawaid waliſimi ette wõtta ja wahepeal päewakorrale kerkinud küſimuſi ära otſuſtada.

Erakreditaſutuſte ametnikkude ja teenijate tarwitajateſelts on pealinnas elule tõuſnud, mille liikmeteks peale erakreditaſutuſte eneſte ja nende ametnikkude ning teenijate wõiwad olla ka [illegible] hoiuühiſuſed ja nende ametnikud ning teenijad, muud ſeltſid, ühiſuſed, artellid teelid jne.

Juba käeſolewa aaſta kewadel tärkas mõte ſarnaſt ſeltſi elule kutſuda. Warſti aſutati korraldaw büroo, kes uue ſeltſi põhjuskirja ka wälja töötas ning ülemate peale kinnitamiſeks ette pani. Nüüd on põhjuskiri kinnitatud ja ſelts juba oma tegewuſt alganud.

Neil päewil ſaatis büroo kohalikkude krediitaſutuſte ametnikkudele ja teenijatele iſeäraliſe teatelehe laiali, kus ſeltſi ülesanneteſt räägitakſe ja peale muu ſelle peale tähendatakſe, et ſelts mitte ükſi majanduslikſi ülesandeid taga ei aja, mis iſeeneſeſt küll nii wäga tähtſad on, pealegi weel käeſolewa ſõja ajal, kus elukallidus end wäga terawalt tunda annab, — waid ſelts püüab jõudu mööda ka oma liikmete waimulikſi tarwiduſi täita.

Oſawõtmine ſeltſiſt on ütlemata elaw, käeſolewa kuu algul ulatas liikmete arw 11[illegible] peale, kes oſamakſuna ümber 1300 rubla ſeltſi kaſſaſſe on makſnud.

20. ſeptembril aſtub ſeltſi peakooſolek kokku, kus ſiis ſeltſi lähemad ülesanded ja tegewuſe ſammud ära tähendatakſe.

Uus ſelts wõiks ehk ka kohalikka eeſtlaſi ja Eeſti aſutuſi huwitada. Eeſtlaſtele annab ſelle ſeltſi kohta lähemaid teateid ja ſeletuſi hra Herman Ketſar — Moſkwa pank, Newski pr., telefon 127—72.

Trükitööliſte kooſolek ära keelatud. Täna pidi Kalaſchnikowi börſe ſaalis trükitööliſte kooſolek olema, et ametiühiſuſte aſutamiſe üle aru pidada. Kuid linnapealik keelas kooſoleku pidamiſe ära.

Piiſkop Warnawa ära kadunud. Teataſime juba piiſkop Warnawa looſt, keda waimuliku kohtu kätte tahetakſe anda. Reedel pidi Warnawa tegewus ſinodi kooſolekul uurimiſele tulema, kuna ka piiſkop Warnawa kooſolekule oli kutſutud ſeletuſt andma. Kuid piiſkop Warnawa ei ilmunud, kuna ta pealinnaſt koguni ära ſõitnud — teadmata kuhu. Sarnane omawoliline äraſõit on ſinodi liikmete ſeas halba mõju ſünnitanud, mis kuidagi piiſkop Warnawa kaſuks ei räägi.

Moſkwa rüüſtamiſloo järelkaja ſenatis. Moſkwa kewadiſtel rüüſtamiſtel ſai kannatada ka „Auguſt Heſſe ja poeg“ äri. Nüüd on ſelle äri wolinik lip. A. Heſſe ſenatis endiſe Moſkwa linnapealiku kindral Adrianowi peale kaebtuſt tõſtnud. Omas kaebtuſes tähendab A. Heſſe peale muu:

Inimeſte ſalga, mis koos ſeiſid alakaliſteſt ja igaſuguſteſt ſeltskonna jätiſteſt, käiſid Moſkwa peatänawatel ümber ja lõhkuſid magaſiniſid ja äriſid, mis wõõrakeelſeid nimeſid kandſid. Selle juures röowiſid rüüſtajad kõik aſjad ära, mis wähegi hinnaliſed olid, kuna muu kraam ära häwitati. Puruſtatud äride hulgas oli ka „Auguſt Heſſe ja poeg“ kaubamaja, ehk küll Heſſe perekond Wene alamateſt ja ka weneuſuliſteſt koos ſeiſab, kes pealegi wäljapaiſtwates ametites on. Äris on kõik ära häwitatud ja laiali kantud, mis aga wähegi wõimalik. Iſegi pühakujudeſt ärisruumides on 5 kujuſt ainult üks terweks jäänud. Üleüldine kahju ulatab 300 tuh. rbl. peale.

Kõike ſeda ette tuues ſüüdiſtab A. Heſſe kindral Adrianowi ametiwõimu mitte tarwitamiſes ja nõuab tema käeſt kõigi rüüſtamiſe läbi ſünnitatud kahjude katmiſt.

Õpetöö algab ülikoolis, nagu ülikooli rektor üliõpilaſtele teatanud, 28. ſkp., kuna ſeks ajaks ülikooli hoonete paranduſetööd lõpule jõuawad.

Naiskonduktorid uulitſaraudteedel ametiſſe. Praegu on 118 naiskonduktori hoburaudteel ametis. Nüüd hakatakſe neid naiskonduktoriſid, kes hoburaudteel juba wilunud, ka tramwaide peale ametiſſe panema.

Eeſti laatſareti heaks ja puuduſt kannatawatele ſõjameeſtele abiandmiſeks ſeltſkohaſe komitee kätte Petrogradi Eeſti Jaani koguduſe juures on järgmiſed rahaanded 7. kuni 12. ſeptembrini ſ. a. ſiſſetulnud:

Õpetaja F. Stockholmi läbi:

Laatſareti heaks.			
Neiu W. Waldmann	Rbl.	2	—
hra K. Waldmann	„	2	—
pr. K. Patsmann, Sõjarajõelt	„	5	—
hra J. Wenzeli mäleſtuſeks	„	5	—
neiu M. Põldmar	„	2	—
„ A. Truberg	„	3	—
„ E. Mink	„	3	—
Mitmelt wähemad anded	„	19	15
Perekondadele.			
Hra K. Pikkamägi	„	1	—
pr. A. Waarmann	„	2	—
„ K. Patsmann	„	5	—
neiu H. Päru	„	1	—
Mitmelt ilma nime üleſandmata	„	6	05
Kaſſaſſe makſnud:			
Inſhener A. Granen	„	75	—
Töötajate kuumakſud.			
Alex. Nebane	„	5	—
M. Malkow	„	5	—
Wilhelm Eriks (5 kuu eeſt)	„	25	—
Saima Janſon	„	5	—
K. Wöhrmann	„	1	—
A. Trenke (3 kuu eeſt)	„	50	—
Kokku	Rub.	247.20	
Endiſed annetuſed	„	12490.92	
Üleüldine ſiſſetulek	Rub.	12738.12	
Üleüldſe wälja läinud	„	9933.33	

Kaſſas 13. ſeptembril 1915. a. Rub. **2804.79**

Kaſſahoidja: O. Mägi.

Suguwennalikkus.

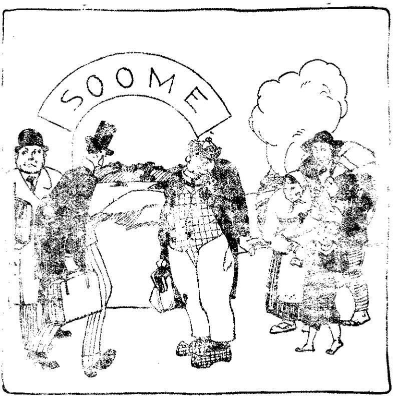

Soomlane oodatawaid ſõjapõgenejaid ſorteerides: „Torukübaraga ning punnis kaukaga wõib ſiſſe aſtuda. Teiſed, kes kottide kandmiſega tühja kõhtu pingutawad, mingu tagaſi.“

Üleskutſe.

Wenemaa linnade liit paneb ſeptembri lõpul rahwamaja ſuures ſaalis ſõjapõgenejate heaks ſuure kontſerdi toime, milleſt kõik need rahwusliſed organiſatſioonid oſa wõtma on kutſutud, kes ühes linnade liiduga ſõjapõgenejate toetamiſeſt oſa wõtawad.

Kontſerdil eſinewad Wene, Poola, Läti, Eeſti, Leedu, Armenia ja Juudi rahwuſed oma rahwusliſe muuſikaga. Kontſerdi üleüldiſe juhtimiſe ja kaitſe on konſerwatoriumi direktor, Wene kõige tähtſam muuſikamees, A. K. Glaſunow oma peale wõtnud.

Eeſti ſõjakannatajatele Abiandmiſe ſelts on kontſerdi Eeſti oſakonna korraldaja ja palub ſelleſt kohalikku Eeſti laulukoori oſa wõtta.

Et meie eeſolewal kontſerdil oma üleſaſtumiſega warju ei jääks, peaks meie wõimalikult rohke arwuliſe kooriga ette aſtuma. Selleparaſt palun kõiki wanu ja uuſi lauljaid keſknädala õhtul 16. ſeptembril kell 9 Jaani kiriku ſaali lauluharjutuſele ilmuda.

M. Lüdig.

Eeſti üliõpilaſtele.

Wenemaa linnade-liidu poolt toime pandawa kontſerdi Eeſti oſa eeſt hoolitſedes palub Pealinna Eeſti Üliõpilaſte Seltſide waheline keſktoimekond kohaliſte üliõpilaſte kooride liikmeid 16. ſept. kell 9 õht. Jaani kiriku ſaali lauluharjutuſele ilmuda.

Toimekonna eſimees W. Maſik.

[illegible] keelati [illegible] täitſa [illegible] [illegible] tööliſed kunagi.

Kui ſuur on Krupi tehas ja mida ſeal walmiſtatakſe?

Krupi tehas on teadupäraſt üks ſuuremateſt kogu Europas. Rahu ajal töötas ſeal (ſöekaewanduſed hulka arwatud) 82 tuhat inimeſt. Tehaſel on oma politſei, trükikoda, telegrafi- ja poſti-kontor ning muu elektri-jaama. Kõik on korralikult ning ſuurepäraliſelt ſiſſe ſeatud, ainult tööde hulk on inimeſte puuduſe päraſt wähenenud. Walmiſtatakſe peaaſjalikult ſuurtükka, kuulipildujaid, raudtee liipreid ning rööpaid, ſilla oſaſid j. m. ſelle ſarnaſt. See tähendab: wabrik ſeiſab täielikult ſõja teeniſtuſes.

Rahu ajal walmiſtati Krupi juures ſuurel mõõdul laſkemoona, nüüd — ainult laſkeriiſtu. Laſkemoona, lõhkeainete, ſchrapnellide ja pommide walmiſtamiſeks on teiſed wabrikud ſiſſe ſeatud. Nii näituſeks on Kölnis, Düſſeldorfis ja Düüsbergis kõik ſuuremad tehaſed laſkeainete walmiſtamiſeks jalule ſeatud. Wenelaſtele tuttaw Heinrich Lenzi äri Mannheimis ehitab lokomobiliſid raſkete ſuurtükkide wedamiſeks. Warſti ſeati ſeal ka granaatide walmiſtamine ſiſſe, ning ehitati zeppelinide jaoks uus halle. Praegu laſkwat Lenz iga 10 nädali ſees ühe zeppelini wälja. Huwitaw on ſee aſjaolu, et Lenzi zeppelini kuuride ning muude ſarnaſte ehituſte kohal Punaſe Riſti lipud hõljuwad.

(Järgneb.)

M. Saarik.

Päewauudiſed.

Moſkwa kongreſſide polititiſte reſolutſioonidega ühineda on Moſkwa kaupmeeſte ſelts ühel häälel otſuſeks teinud.

Üliõpilaſed ſõjateeniſtuſeſſe. „Denj“ teatab järgmiſt:

Walitſuſe ringkondades peetakſe ſelle üle aru, kuidas käeſolewal õpeaaſtal üliõpilaſi ſõjateeniſtuſeſſe wõtta. Selle küſimuſe on üles wõtnud ſpordi edenduſe ſelts, mille eeſotſas ſeiſab palee komandant kindral-major Wojeikow. Selts tähendab oma ettepanekus, et Riia, Warſſawi ja Kiiewi kõrgemate õpeaſutuſte ewakueerimine, niiſama ka ſee, et Moſkwa ja Petrogradi kõrgemates õpeaſutuſtes õpetuſeandmine wõib iga iga ſilmapilk takiſtatud ſaada kui Punaſel Riſtil peaks tarwis olema nende õpeaſutuſte ruumiſid oma kätte ſaada, — wõimaldab üliõpilaſte ſõjateeniſtuſeſſe wõtmiſt. Samaſte aſjaolude juures on üliõpilaſtel wõimata tööd teha, kuna pealegi üliõpilaſed, nendele ſõjateeniſtuſe aſjus antud kergituſi tarwitades, ſuuremal hulgal kodu paigale jääwad ja niimoodi ka ſõjawägedes ei teeni.

See ettepanek wõetakſe kõrgemates wäeringkondades läbiwaatamiſele ja pandakſe päraſt ka makſma, kui aſjaſſe puutuwad miniſteriumid aga ſelle waſtu ei ſeiſa.

Üliõpilaſtele II. järgu maakaitſeliſtele on ſõjateeniſtuſe aſjus niiſamaſuguſed kergenduſed hariduſe täiendamiſeks ja lõpetamiſeks antud, nagu ſeni I. järgu maakaitſeliſtel olnud.

Tööliste kodanliste naiste abiraha asjus, mida wälja anda tööliste kinnituſe nõukogu ei ole lubanud, on tööliste aſemikud ſenatile kinnituſe nõukogu otſuſe peale edaſikaebtuſe ſiſſe andnud. Senatil tuleb nüüd ſelgeks teha, kas tööliste kodanlistel naistel, kui nende kodanliſed mehed ſõjateenistuſes wiibiwad, on õiguſt abiraha ſaamiſeks ehk mitte.

75% elanikkudest lahkuwad ewakueritud maakohtadest. Lõuna-lääne wäerinna ſõjapõgenemiſe korralduſe peawoliniku würſt Urusſowi teadete järele lahkub umbes 75% elanikkudest ewakueritud maakohtadest.

Et ſõjapõgenejate arw nii ſuure protſendi annab, ſiis on Kiiewi kubermangu üksi 6—7 miljoni ſõjapõgenejat kokku woolanud.

Nende eeſt hoolekandmine on wäga ſuurte kuludega ühenduſes, nii et 25 miljon rublaſt, mis ſõjapõgenejate peale määratud, kuidagi ei jatku.

Helilooja Rudolf Tobias on Helweitſiaſt tulnud teadete järele Berlinis Preiſi walitſuſe poolt Sakſa maawäkke (landſturmi) arwatud. Temal tulewat oktobrikuuks teenistuſesſe minna. „Post."

Walla raamatud ewakuerimiſe korral. Eestimaa wallawalitſustele on ülemuſe poolt teada antud, et ewakuerimiſe korral ainult wiimaſe aasta raharaamatud ja dokumendid ligi tulewad wõtta. Kõik wallawalitſuſe warandus, mis ära tuleb häwitada, häwitakſe ära ühes ſellega, kui wäljawiidaw warandus ſiſſe pakitakſe. „Post."

Õnnetus weolaewa „Pilotiga". Nagu Pärnuſt teatatakſe, ſattus kohalik weolaew „Pilot" 8. ſept. hommikul Pärnu lahe ſuus muuli kohal miini otſa ja wajus põhja. Laewameestest ſaid kõik 4 raskesti wigastada ja toimetati haawatutena haigemajasſe. „Post."

Sinod kogub kulda. Sinod on piiskopkondadele ja kloostritele ettepaneku teinud, et kui peaks kuldraha kokku tulema, ſiis ſeda enam liikuma lasta, waid lähemates riigi renteides paberi wastu ümber wahetada. Iſikuid, kes ſelle juures iſeäraliſt agaruſt üles näitawad, palutakſe ſinodile üles anda, et nendele wõimalik oleks autaſu anda ehk rahaliſt kingituſt teha.

Tänawune wilja ſaak. Siſeministeriumis on huwitawad arwud kokku wõetud tänawu aastaſe wiljakülwi ja wilja ſaagi kohta. Oli kogu riigi 64 kubermangus ja oblastis (wäljaarwatud) taliwilja all 31,412,447 tiinu, ſuiwilja all — 56.388,007 tiinu — kokku 87.800,454 tiinu, ſellega wähem kui läinud aastal: taliwilja — 143,784 ja ſuiwilja 2.716,036 tiinu. Wähenes endiſe aastaga wõrreldes ka heinamaa pinna ſuurus 32.125,256 tiinu pealt 30 394,457 tiinu peale. Peale ſelle oli: kartuli all — 3.256,533 tiinu (wähem kui aasta eeſt 285,273 tiinu), lina all — 1.241,077 tiinu (wähem 162,583 t.) ja kanepi all — 563,087 tiinu (wähem — 40,079 t.). Wiljaſaak oli makſuinſpektorite teadete järele: taliwilja — 1,939 miljoni puuda (aga ministeriumi teadete järele 1,708 m. p.), ſuiwilja — 2,087 (1,502) m. p., kaeru — 842 (769) miljon puuda.

P. N. Durnowo ſurnud. Endine ſiſeminister, riiginõukogu liige purutagurlane P. N. Durnowo ſuri 11. ſkp. 72 a. wanaduſes ära.

Endiſe kohtuministri Shtſheglowitowi wäljakutſumine keiſerlikku telki, mille kohta kuulujutud neil päewil liikuma pääſid, ei olla aga mitte tõſi, nagu „Birſhew. Wed. kinnitab.

Tſenſuri olud muutuwad weel raskemaks. Peaminister Goremõkini eestwõttel on kõigile kuberneridele kui ka ſõjatſenſoritele ette kirjutatud ſelle eeſt hoolt kanda, et ajalehed täpipealt neid nõudmiſi täidakſid, mis lehtede ſõjaaegſe tſenſerimiſe kohta makswad on. Ühtlaſi tähendatakſe ringkirjas, et ſes asjas wiimaſel ajal mõneſuguſeid kõrwalekaldumiſi on olnud, mida aga edaspidi ei tohi ſündida.

Lehtede üksikute numbrite hinda tõstetud. Suurem oſa kohalikkudest ajalehtedest annawad teada, et 1. oktobriſt lehtede üksikute numbrite hinda 1 kop. eksemplari pealt tõstetakſe — põhjuſeks on muidugi ſee, et ſõja päraſt paberi kui ka muu ajalehtede tarbeasjade hinnad kallimaks on läinud ja kuulutuſed wähenewad.

Haapſalu linnawalitſuſe ſammud hädaliste tarbeainete muretſemiſeks. Selle tagajärjel, et Tallinnaſt enam mitmeſuguſid hädaliſi tarbeaineid ſaada ei ole, on Haapſalu linnawolikogu otſuſeks teinud ſaatkonda Petrogradi ſaata ſuhkrut, jahu ja petroleumi oſtma ja ringkonna komiteed paluma, et Haapſalu mõni wagun ſuhkrut, 4 wagunit jahu ja 2 wagunit petroleumi ſaadetaks. „P. P."

Sõjakawaluſed.

Sakslaſed ja austerlaſed tarwitawad ſõjawäljal mitmeſuguſid kawaluſi. Räägitakſe järgmistest juhtumistest:

Wenelastel oli tarwis üle jõe minna, kus waenlaſe wäeoſad aſuſid. Üleminek pidi ſalaja ſündima. Maakuulajad ſaadeti kohta waatama, kus üle jõe wõiks minna. Tagaſi tulles teataſid nad, et teiſel pool jõe kaldal näib ühes kohas tunnis pikal liinil elu täieſti rahulik olewat, ſeſt mitmel pool töötawad naiſed põllu peal.

Naiste põllu peal töötamine paistis tahtlane olewat. Nimetatud koht ei olnud ſakslaste ſeiſukohaſt mitte wäga kaugel. Harilikult põgeneſid inimeſed ſakslaste eeſt ära, kuid ſiin tegid naiſed põllul tööd.

Õhtul, kui pimedaks läks, ſõitſid meie maakuulajad ratſa läbi jõe, et naiste käeſt järele küſida. Hommikuks tulid nad tagaſi ja tõid kaks kinniſeotud naiſt kaaſa. Sakſa ſoldatid olid naiste riided ſelga pannud ja põllul töötanud, et ſeda wiiſi meid ekſiteele wiia ja juſt ſellel kohal meid üle jõe minekule meelitada. Need kaks „naiſt" magaſid metſa ääres. Metſa olid Sakſa ſuurtükid ära peidetud. Kawalus ei läinud neil korda ja meie ſaime kaks „keelt" — ſõjawangi. „Naiſed" olid wäga jutukad ja andſid mitmeſuguſeid teateid.

Teine kord oli järgmine juhtumine: Meie laskekraawid olid ſakslaste omadest ainult mõnikümmend ſülda eemal.

Sakslaſed panid oma laskekraawide ette mis kõrgemal kohal olid, mitu korda plakatid üles ettepanekuga nende juurde wõõrustama minna.

Korra weeretaſid nad waadi meie poole. Waadi peal oli pealkiri „wiin".

Meie wõtſime waadi ettewaatlikult lahti ja ſeal oli tõesti wiin.

Järgmiſel päewal weeretaſid nad allamäge jällegi kaks waati wiinaga.

Kolmandal päewal weeres jällegi waat meie poole. Meie ſoldatid wõtſid ta pistamiſi püsſitikkudega wastu. Waat tehti ettewaatlikult lahti ja waadis oli wäga tugew lõhkeaine.

Ei oleks ſoldatid waati ettewaatlikult kinni pidanud, ſiis oleks wõinud ta millegi wastu põrgata ja plahwatada.

* * *

Kõige rohkem tarwitawad ſakslaſed [illegible] wõõraid riideid. Mõnikord panewad nad eneſtele Austria mundrid ſelga ja ka Wene mundrid.

Meie wäed wõtſid korra killawoori kinni, kus mitu koormat Sakſamaal walmistatud Wene mundrid oli. Näitawasti olid mundrid mõne wäeoſa maskeerimiſeks määratud. Oli juhtumine, kus ſakslaſed niiſuguſes maskeerimiſes raskesti ſiſſe kukkuſid.

Korra nägime ööſel, reflektori walguſel, et meie laskekraawide poole Wene wäeoſa tuleb. Aſi näis kahtlane olewat.

Sakſa batarei awas oſawa tuleandmiſe ſelle wäeoſa pihta.

„Wenelaſed" ſattuſid ſegaduſesſe ja hakkaſid Sakſa laskekraawide poole jooksma. Meie ſaime aru, milles aſi ſeiſab ja andſime kuulipildujateſt tuld.

Arwatawasti oli Sakſa jalawäe ülem, kes oma ſoldatitele Wene mundrid ſelga pani, ära unustanud batarei ülemat hoiatada.

Teated Eesti ſõjameestest.

Ülendus ja aumärk.

Odowa polgu lipnik Maksimilian Ram on alamleitnandiks tõstetud ja temale wahwuſe eeſt Georgi 4. järgu aumärk antud.

E. Reinmann, Krimmi aianduſe [illegible] tegelane, on kaukaſi tegewale wäeliinale [illegible]detud.

Balt. Kirjast. Oſaüh. „Ühiselu"
Wastutaw toimetaja H. Prees.

„Pealinna Teataja" üksikuid numbrid müüakse järgmisies raudtee jaamades: Narwas, Rakweres, Tapal, Tallinnas, Tartus, Walgas ja Riias.

Dr. L. JAKOBSON.
606-914 ſüfiliſ, weneriſ., naha ja ſugut. närwiwõ, elektri arstimine) ſpetſialiſt. Iga päew peale pühapäewade k. 9—11 h. ja k. 2—5 õhtul. Забалканскій пр. (уг. 3-й роты), д. 31, кв. 6.

Фельдшеръ латышъ оказыв. медицинскую помощь по венерическимъ болѣзнямъ не дорого и добросовѣстно. Невскій, 66, кв. 26. 7—10 в.

Osaw ämmaemand
annab ſünnit. ja raskejalgſel. nõu ja abi igal ajal. Pet. pool. Широкая, 20, кв. 17. Tel. 279—12.

Kunſthambad
wastuw. k. 10—9 õht. Офицерская, 9, кв. 7. Kõnetr. 183-38. A. K. Toom.

Osaw ämmaemand
Annab lahkeste abi ja nõu igal ajal. Церковная 4-а, кв 2, уг. Кронверскаго пр., Pet. pool. Tel 526—57.

Dr. Grünberg, Знаменская, 2, уг. Невскаго
Kella 9—12, 6—10 õht. Naist. eraldi. Terawa kronik. tripper ja Süfiliſe 606-914 ſpetſ. arstimine. Suguorg. korrat., ſchanker. Uus arstimiſe- ja järeluur.-wiis.

Hamba-Arſt
Wl. Joelſon, Офицерская, 9, кв. 18. Sisſekäik hoowiſt. Kunſtl. hambad plataga ja ilma. Wäljatõmbam. ilma walutа, wastuwõtmine 5—9 õ., pühapäewal kella 10—6. Teenijatele alandatud hindadega.

Schofferite kursused
täielik üleſpidam. atteſtadiga ja kokku 85 rbl. Tingimiſed 10 k. margi eeſt. Рузовская, 11.
Soowitam. kohtadele.

Eesti
kohaotſimiſe kontor
tarwitab ja ſoowitab kõikſugu naisteenijaid. Awatud kella 10—4 päewal. Екатерининскій кан., д. № 72, кв. 35.

Juurdelõikuſe- ja õmbluſe-kurſuſed
J. Lenow.
Was. Saar., 3 liin., nr. 10, kort. 1. Tel. 492-17. Kõige uuema Pariiſi metodi järele õpetatakſe lühikeſe aja ſees amet kätte. Teenistuſes olejad wõiwad ka pühapäewiti õpetuſt ſaada. Sealſamas wõetakſe ka kõige uuemate moodi lehtede ja ſchnittide walmis ja tellimiſe peale. Seletuſed ka Eesti keeles.

Adwokat
A. Lelle
Садовая, 59, кв. 20, уг. Возн. пр., тел. 497—88. Wastuw. igap. k. 9½—10 hom. peale neljap. ja laup. ja k. 5—7 p. l. igap.

Eesti neiu,
keiſerl. konſerw. kõrgema kurſ. õpilane, annab klaweri tundi. Пряжка, 34-а, кв. 17. E. P.

Wanaldaſt naisterahwaſt
tarwitatakſe kortert järelwaatajaks. 4 Рождественская ул., д. 14, кв. 6. Järelküſida kella 11—2 päewal.

Tarwitatakſe
kojamehi, mudia-töömehi, tahwelk trükihoone ahju kütjaid ja päewiti naisterahwaid aia tööle. Petrogradi poolel, Песочная набережн., 12.

Lesnois
Aiwaſe wabriku ligidal, wõtab meie lehe peale tellimiſi, kuulutuſi wastu ja müüb üksikuid numbrid hra Julius Heinrichſoni
kauplus nr. 26
Центр. рынокъ, Выб. шоссе, уг. II Муринск. пр.
„Pealinna Teataja" talitus.

„Pealinna Teataja"
tellimiſi, kuulutuſi wõtab wastu ja müüb üksikuid numbrid
„Ökonom"
Kaubatarwitajate Ühiſus. Разъѣзжая, № 12.

Nõudke
„Pealinna Teataja"
üksikuid numbrid
kõikidelt ajalehemüüjatelt uulitſatel.

[illegible] poolt kinnitatud **schofferite kool** [illegible]
Täieliſe kurſuſe hind 85 rbl, **Garash Central**
Jaokaupa maks on wõimalik. Wosneſenski, 3, telef. 527-08.

Soome mööbli magaſin
Petrogradis.
Невскій пр., 26, уг. Мал. Конюш. Kõnetraat 128—56.
Magaſini walitſeja W. Rokkanen.
Suuremate Soome puutööstuſe wabrikute mööbel walmis ja tellimiſte peale.

Petrogr. Eesti Wastast. Heategew Naisühiſus.
27. ſept. kell 6 õhtul
Näitemängu ja kontſerdi õhtu
Pollaki (Schebeko) ſaalis — Галерная, 33.

Petrogradis wõetakſe
„Pealinna Teataja"
tellimiſi wastu järgmiſtes kohades:

„Pealinna Teataja" kontoris: Katarina kan., nr. 29.
„Ühiselu" raamatukaupl. — Ohwitſeri uul., nr. 5.
Hra K. Saaretok Põhja Wast. Kred. Ühiſuſes — E. [illegible] uul., nr. 10.
Hra J. Kaarna, Petr. E. Laenu- ja Hoiu-Ühiſuſes — Italjanski uul., nr. 5.
E. Steinberg, tubakakaupl. — Soome waksali wastas.
O. Steinberg, pagari äri — Wiib. pool., Lomanski ja [illegible] nurgal, nr. 5—7.
A. Luige raamatukaupl. — W. S., 11 liin, nr. 36.
Hra A. Juhkamſon — W. S., 7 liin, nr. 32.
Hra T. Riomar — Ohwitſeri uul., nr. 54.
„Livonia" piimaäris — Sabalkanski pr., nr. 14.
„Produkti" piimaäris — Spaſſki per., nr. 3.
R. Siimanni piimaäris — W. S., 3 liin, nr. 34/15 ja W. S., 12 liin, nr. 11.

Trükitud J. Wattari trükikojas, Petrogradis, Sadowaja 35.